

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ СОЮЗІВ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 181. Джерзі Сіті, Н. Дж., п'ятниця, 6-го серпня, 1937.

VOL. XLV. No. 181. Jersey City, N. J., Friday, August 6, 1937.

THREE CENTS

ВЕЛИЧАВИЙ ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

ШКАГО. — Минулої неділі відбувся тут Другий День Українського Народного Союзу, що був великим успіхом для шкаговецької громади, а для У. Н. Союзу спеціально.

Дописали погода й публіка. Просторий город парохії св. Ніколая був заповнений автами й людьми вже коло 1-шої години зполудня. Між присутніми можна було бачити не тільки тих, що "все й усюди бувають", але й людей, які ніколи ніде не показуються. "Невтральних" просто не було.

Було теж немало й тих, що на них так часто нарікається: молоді. Вона взяла участь у святі масово. Молодь просто панувала над святом.

Молодь дала святу передісмі гру в "бейзбол". Узяли в ній участь дружина Молодих Українських Націоналістів і дружина організації "Елкс". Гра притягнула до себе всіх учасників свята. Старші громадяни, для котрих "бейзбол" або зовсім незрозумілий, або може непотрібний спорт, не могли здива вийти, як молоді серед спеки вганяли за "дурною кудею". Грачі грали завзято й згідно з правилами гри. Переможцями вийшла дружина "Елкс".

Відбувалися теж перегони до мети й кудачні змагання. Всіх переможців наділено нагородами. Як звичайно, це обійшлося й без танців, і охочі до танцю забавлялися довго при звуках добірної оркестри.

Старші громадяни, як звичайно, тішилися стріччями із знайомими й приятелями. Добірний буфет допомагав про цюмо. Він дав теж гарний дохід, що дозволив покрити видатки. Судячи по забаві, депресія вже минула. Народ став веселіший. Видно, мав гроші. Це всі вважали добрим знаком для дальшого розвою організації.

До успіху Дня причинилася праця комітету. Гарно зладжені книжечки з оголошеннями, летунки, промови на радіові програми, зробили свою роботу. Увесь дохід Дня призначений на будівлю Дому Українського Народного Союзу в Шкаго. День показав, що думка будови такого Дому не є мрією, але може легко стати фактом. — (Подав Степан Куропась).

РАДИКАЛЬНІ ЗМІНИ В РОБІТНИЧИХ ПРОЕКТИ.

ВАШІНГТОН. — Робітничий комітет палати послів уже покінчив свої праці й відіслав до повної палати проект робітничого закону, котрий запроваджує далеко йдучі зміни в первісний нарисі закону про мінімальну заплату й максимальну працю. Зміни пороблено видно під впливом робітничих юній.

БОЯТЬСЯ ВІЙНИ.

НОРФОВК (Вірджинія). — Вільям Дод, американський амбасадор до Німеччини, у своїй розмові з газетарями при нагоді свого приїзду на 3-місячні вакації остерігав американців перед скорим вибухом нової світової війни. Не зважаючи на явні докази з останньої війни, держави світу, а головню Європи, задовжуються по вуха, щоби приготуватись до нової війни, котра певно похоронить цивілізацію.

На його думку, ніхто не може знати, де нова війна піchnється, але ніхто не може бути певний миру, хто знає ситуацію в Іспанії й на Далекому Сході.

СТЕЙТ РОЗПОЧИНАЄ ВІЙНУ З ВУГІЛЬНИМ БУТЛІГЕРСТВОМ.

БЕЛВІДІР (Нью Джерзі). — Стейтовий уряд почав кампанію проти бутлігерства вугля тим, що арештував тут 20 візників углевих "трюків", наладованих бутлігерським углем, добутиим у Пенсильвенії. 13 з них, що призналися до вини, дістали по два місяці в'язниці й по 100 доларів грошової кари.

ПОШУКУВАННЯ ЖЕРТВ ЛЕТНИЧОГО ВИПАДКУ.

ВАШІНГТОН. — Команданти американських воєнних кораблів, що знаходяться в Окрузі Панамського Каналу, повідомили уряд, що всякі розшуки жертв катастрофи літака підприємства "Пан Америкен Грейс" не дали ніякого вислідку. Вони ствердили, що літак упав жертвою якогось вибуху.

ПЕРЕЖИЛА УПАДОК З 4-ГО ПОВЕРХУ.

НЬЮ ЙОРК. — З мешкання родичів на 4-тій поверсі випала на подвір'я 2-літня дівчинка, Кенет Голдсен, спершися на незашнуровану віконну сітку. В шпиталі лікарі ствердили, що дитина має внутрішні ушкодження, але має всякі шанси на выздоровлення.

СПАДЩИНА ЗРОСТАЄ РІЧНО НА МІЛІОН.

НЬЮ ЙОРК. — Звіт зарядців спадщини до Вільяма Рокефелера, померлім у 1922-рм році, показує, що ця спадщина зростає кожного року на 1 мільон доларів.

УНІВЕРСИТЕТ ЗЛОЧИНЦІВ.

Недавно китайська поліція вислідила в Шангаї правдивий університет злочинців. У ньому викладали 20 фахівців-професорів про всякі тайники, починаючи від кишених крадіжів аж до вломів. Практичні справи переводили "студенти" з витрихами, домами й т. п.

З РУМУНСЬКОЇ СКАРБОВІСТИ.

Скарбовий урядовець у Букарешті, М. Варвері, мав коло 100 леїв платні, а пуская на забавах мільони леїв, вирівнюючи свій бюджет продажем зафантазованих річей. Тому, що такі випадки в Румунії на денному порядку, уряд рішив акоротити самоволою зловживання окремим декретом. Та заки він появиться, не один із коморників зможе поживитися.

ГРІМ УБИВ ЖІНКУ.

В Пархачі, Сокальщина, грім ударив в 73-літню жінку, Анну Лір, і вбив її в хвилині, коли вона втікала з городу перед бурєю.

НЕІМОВІРНЕ, АЛЕ ПРАВДИВЕ.

Між прокаженими в стейті Ріо де Жанейро (Бразилія) хтось пустив потолоску, що вистарчить заразити своєю хворобою сім осіб, то прокажений буде здоров. Нешасливий жертви найстрашнішої в світі хвороби, яким удалось вихопитися з рук властей, роблять тепер засідки при дорогах, і косли бачать, що йдуть діти, нападають на них, дряпають їм обличчя й втирають у живні ранні гній зі своїх жахливих струнів. Повідомляють з міста Кампос, що так уже заразили двоє невинних дітей, що вже починають гнити... А скільки таких, що ще не виявилися? Людність застрашена тими нападами, і хто куди має вибиратися, то тікає від нещастя. А дітей ніхто не пускає від себе.

УТІК ІЗ В'ЯЗНИЦІ.

Із в'язниці в Ріо де Жанейро (Бразилія) втік бувший сотник Дурвал Барос, засуджений на дванадцять років за участь у комуністичній революції 1935 року. Він сидів у тій самій в'язничній келії, що й рядовик Валдемар Салдана Араужо. Між обома існує велика подібність, так що не легко відрізнити одного від другого. Прийшов час, що Валдемар Салдана мав бути випущений на волю. Його викликали з келії, щоб випустити на волю, але замість Валдемара Салдани виступив Дурвал Барос. Перейшов до канцелярії, де пологожено формальності, а описія перебрався, маючи документи свого в'язничного товариша. Після того минули два дні, а у права ще не була спостережена помилок. Коли її заважено, повідомлено негайно поліцію. Вона розпочала слідство й пошукування. Здається, що воєнка Валдемара Салдана підкуплено, щоб він пустив замість себе капітана Дурвала. Крім того в аферу замішана в'язнична сторожа.

СПРАВУ О. КОЛЕНСЬКОГО ПРИПІНИЛИ.

На підставі вирішення лікарів-психіатрів суд припинив слідство проти о. Євгена Коленського, катехита П. держ. гімназії в Самборі, що його арештували за вбивство своєї господині. В критичному дні вбивства був зовсім п'яний. Лікарі заявили, що о. Коленський є людиною психічно хворою й надоговий п'яниця, що не відповідає за свої вчинки. Тому суд рішив припинити справу проти о. Коленського та примістити його в заведений для божевільних.

ЯК ДУРИБАБА ДУРИВ ВЛАДУ ІЩО З ТОГО ВИЙШЛО.

Тюремний ключник М. Дуррибаба в Модричі, Дрогобиччина, збільшав передчасно в'язнів, давав їм відпустки й т. п. За це станув недавно перед судом. Цей не був такий великодушний, як підсудний, і в висліді засудив його на кару півторарічної в'язниці.

ПОКІНЕНА ДИТИНА І КЛОПІТ З РОДИЧАМИ.

П'ятнадцять дів тому паризька робітниця Легре, породивши дитину жіночого пола, від невідомого батька, віддала свою дитину на село і швидко про неї забула й перестала нею турбуватися. Дівчинка росла на фермі і від наймолодших літ займалася важкою селянською працею.

По кількох роках на ферму опікунів малої дівчинки ввійшли подорожні паризькі подружжя Масан. Вони звернули увагу на гарну й розумну дитину і без труду намовили фермерів віддати їм дівчинку на виховання. Малу дівчинку Мішеліну взяли до Парижа, дали їй відповідне виховання й освіту. Згодом виявилось, що дівчинка має величезний мистецький хист. Вона почала виступати у фільмі і швидко здобула собі під іменем Мішеліни Масан славу. Тепер заробляє вона чималі гроші, а французькі фільмові фірми старяться напередки здобути її для себе.

Про цю світлу кар'єру, яку зробила молода дівчинка, довдаждала її мати. Вона негайно зажадала через суд віддати Мішеліни. Право було по її стороні, але суддя, який вів цю справу, винайшов компромісову дорогу. Дівчинка зістала в тих, що її виховали, а мати дістала право користуватись грішми, що їх її дочка заробляла. Матері тільки про те йшло.

Одначе на тому ще клопоти малої Мішеліни не скінчилися, бо раптом "віднайшовся" зовсім ненадійно батько, якийсь нотаріальний писар Ардрен, що зголосив свої права до дитини. І тут прийшла ще більша несподіванка та притому нова заковика. Робітниця Легре відпекалася батьківства Ардрена. Тоді Ардрен поставився свідків, які посвідчили, що він є справді батьком Малої фільмової зірки. Ціла справа, якої толовою основою була грошелебність двох нечесних людей, котрим зовсім байдужа була доля виховної дитини, опинилася в суді. Небавом проголосять присуд у цій сенсаційній справі.

ЗНАМЕННА СТАТИСТИКА.

Підчас цьогорічних поборів рекрутів у дубенському повіті ствердили, що з усіх молодих хлопців, які ставали до банки, є 50 проц. поворотних анальфаветів зпоміж тих, що скінчили науку в відповідній народній школі в 1929-30 р. Решта — переважно піванальфавети, що вміють ледве розписатись і трохи читати.

Часопис "Волинь" стверджує при цьому, що теперішня одновідділова школа на Волині (в оригіналі: на хресах) внаслідок дуже малих вислідів навчання показує авсім не раціональність.

З навчанням української мови по тих школах справа виглядає куди гірше, коли зважити, що лекції української мови в тих школах є всього 1—2 години на тиждень і що викладають її дуже часто вчителі не-українці. Вже подана вище статистика говорить про це дуже багато.

Д-Р ЛЯКС У В'ЯЗНИЦІ.

Засуджений недавно жидівський станіславський адвокат д-р Лякс на 3 роки в'язниці, пішов в'язниці до в'язниці. Як відомо, Лякс засудили за ріжні обманства на шкоду своїх співників. Ці шкоди доводять до кількох сот тисяч злотих. Від присуду окружного суду Лякс зголосив був апеляцію, однак апеляційний суд затвердив присуд окружного суду. Всеж таки Лякс хотів іти на волю. Щойно недавно до помешкання Лякса прийшли поліцейні урядовці й арештували його. Лякса відставили під екстерою до в'язниці, де він відсидить свою кару.

ДИВНИЙ ДОБРОВОЛЕЦЬ.

Англійські часописи описують дивну подію із затратою пам'яті ліверпульського 50-літнього купця Джана Люсі.

Цей купець вийшов ще в листопаді минулого року верхом на прогулку над море. З цієї прогульки вернувся, тільки кін. Родина почала шукати купця при допомозі поліції та часописних оголошень, однак даремні були всі заходи. За купцем слід застиг.

Аж одного вечора жінка купця пошула несміливий стукіт до дверей. Її син відчинив двері і на превелике диво побачив свого загубленого батька.

Купець оповів, що підчас прогульки кін схилюв його з сідла та що від тієї хвилини він нічого не пам'ятає. Тільки якісь неясні спогади крутяться йому по голові і йому здається, що він наступав з італійцями на Малагу, та не як доброволець, але як санітет. Одначе не пригадує собі, як врятувався.

Родина вірить, що Люсі справді був в Іспанії, бо вернувся він у синім береті та у військових черевиках. В кишені мав він приказ, яким доурили йому вийхати до амбуляції з Велер — Малага.

Шкава річ, чи загублений купець пригадає собі колинебудь свої пригоди, чи може хоче їх тільки скривати перед своєю родиною.

"ЧИСТАТЬ" ПО "КОНСТИТУЦІЙНОМУ"

МОСКВА. — Советська влада взялася тепер до "чищення" Таджикистану. Вона післала туди свого спеціального комісара Ашурова, як колись післала була в Україну Постишева, і він у характері секретаря місцевої комуністичної партії викинув прем'єра Таджикистану, Чірінча Шотемора, заступника прем'єра, Кактина і кількох міністрів. Викинено також голову таджикистанської комуністичної молоді, Герасімова. Їм закидають націоналізм і "шпигунство в користь Японії та Німеччини". Советська преса при тій нагоді про Шотемора пише: "Окруживши себе всякого роду гололотою, цей нікчемний ворог держави був шпигуном чужої держави і приготував феодальний, капіталістичний тюремний табір для таджикистанського народу". Дуже правдоподібно, що вище названих також арештовано.

БЛОФЕРСТВО БОЛЬШЕВИКІВ У ВЛАСНІМ НАСВІТЛЕННІ.

МОСКВА. — Заступник голови комітету вищих шкіл у Советах, Терпигорев, помістив в "Ізвестіях" з 9 липня ц. р. статтю, в якій між іншим пише: "В советським Союзи є понад 150 університетських міст. До числа таких міст, що дістали право називати себе "університетськими", зачисляються: Троїцьк, Умань, Росош, Бердянськ, стація Верблюди. Кому потрібні ці крикливі слова про "150 університетських міст", коли в декотрих університетських центрах нема ні одного професора?"

ОБРАЗОК ІЗ СОВЕТСЬКОЇ ПРЕСИ.

МОСКВА. — Московська "Правда" з 19 липня ц. р. пише: "Співробітник газети хотів особисто познайомитися з положенням у "зразковому" арматурському районі. Він переконався, що праця на полях причинена, урожай пропав. Тоді секретар арматурського городського комітету порадив: "Ідте в колхоз ім. Енгельса. Ви там побачите зразкові роботи". Співробітник поїхав у колхоз ім. Енгельса і там побачив те саме, що всюди: пшениця лежить на полях, колхозники сидять по домах. "Чому ви не працюєте?" — запитав він їх. "В день гарячо в полі працювати", — відповіли колхозники".

АНТИСЕМІТИЗМ У НІМЕЧЧИНІ НЕ ВГАВАЄ.

БЕРЛІН. — Німецькі шкільні власті видали для вчителів початкових шкіл, новий підручник, у якому відомий німецький антисеміт Юлій Штрайхер інформує вчителів, як вони мають освідомлювати дітей про жидівську небезпеку. На його думку, вчителі мають вказувати учням, як жиди від найдавніших часів нищили підступно чужі держави, як вони нищили Єгипет, викликали рівню в Персії, розвалили римську державу, як у середньовіччі нищили Іспанію, Німеччину, Польщу. Кожна соціальна революція, від найдавніших часів, говорить Штрайхер, є ділом жидів.

АНГЛІЙЦЯМ ОБРИДАЮТЬ БАСКІЙСЬКІ ДІТІ.

ЛОНДОН. — Англійські власті повідомили комітет, який спровадив до Англії 4,000 баскських дітей, щоб урятувати їх від смерті, яка грозила їм у часі облоги Більбао, що надійшов час, щоб тих дітей назад відіслати, бо небезпека вже минула і Більбао вже не є під обстрілом гармат. До такого рішення англійський уряд прийшов тоді, коли з Манчестера прийшли вістки, що ці воявини більбавські діти знов зробили авантюру в одному католицькому закладі, куди їх примістили. Цей раз це були баскські дівчата.

АНГЛІЙСЬКО-ІТАЛІЙСЬКА ПРИЯЗНЬ ПОГЛИБЛЮЄТЬСЯ.

РИМ. — У редакційній статті італійського напів-офіційного щоденника "Джорнале д'Італія" Вірджініо Гайда, що вважається виступом Мусолінієвих гадок, говорить, що як тільки Лондон і Рим вискажуть отверто свої гадки і наміри, активна співпраця між цими двома країнами буде не тільки можлива, але й потрібна. Стаття робить вражіння, що ця співпраця між Лондоном і Римом цілком певно наступить.

ЄВРОПА НЕВТРАЛЬНА В ДАЛЕКО-СХІДНІМ КОНФЛІКТІ.

БЕРЛІН. — Японський амбасадор у Берліні дав представникові одної німецької газети інтерв'ю, в якому підкреслив важність протикомуністичного союзу, заклошеного кілька місяців тому між Німеччиною та Японією, і легко погрозив у бік Росії. В європейських політичних колах є таке переконання, що ні один європейський край не схоче вмішуватись у японсько-китайський конфлікт. Англія ще не узброєна як слід, крім того має багато справ у самій Європі; Франція має багато внутрішніх клопотів; також Росія не відважиться на ніякий збройний виступ. Між Японією й Італією ведуться тепер дружні переговори.

"СВОБОДА" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Tel. "Свобода": ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: ВЕрген 4-1016.
4-0807.
За оголошення редакції не відповідає.
У Канаді належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА КРАЩИЙ РОБІТНИЧИЙ ЗАКОН

Не зважаючи на те, що сенат уже ухвалив попередній адміністраційний законопроект про мінімальну робітничу зарплату й максимальну довжину праці, в конгресі ще далі йде за цей самий закон боротьба, котра певно ще надовго буде здержувати ухвалення цього потрібного закону.

Йдуть атаки на проект з двох боків. Передівсім з боку робітничих організацій ідуть старання змінити його так, щоб убити побоювання робітників, що цей закон, замість принести робітникам користь, принесе їм шкоду. Боятися саме робітники, що закон про мінімальну зарплату й максимальну працю може підсувати підприємцям, що ці мірила мінімальної зарплати й максимальної праці це мірила правильності, до яких повинні достосуватися умовини праці. Тому робітничі організації добиваються, щоб у законі було це зазначено, що мірила, які мають установляти ради, створені на основі цього закону, це мінімальні чи максимальні мірила, але не нормальні мірила.

Далі робітничі юніі домагаються, щоб у законі було сказано, що встановлені на основі цього закону ради не мають права встановлювати мінімальної зарплати нижче тої, яка в данім проміслі в даній місцевості вже існує. Закон теж повинен би, на їх думку, постановляти, що встановлення мінімальної зарплати в одній місцевості не має шкодити висоті зарплати в іншій місцевості.

Накінєць робітничі юніі домагаються, щоб цей закон скасував постанову іншого закону, так званого акту Волша й Гілея, котрий постановляє мінімальну зарплату за праці для уряду по 40 центів на годину.

Проти цілого закону, як можна було сподіватися, йде кампанія з боку всіх фабрикантів та ще одна спеціальна кампанія з боку південних фабрикантів. Висловниками цієї останньої є південні сенатори й конгресмени. Вони домагаються, щоб новий робітничий закон не обов'язував у південних стейтах. Вони хочуть звільнення цих стейтів від обов'язуючої сили робітничого закону. Вони кажуть, що такий закон підірвав би молоді промисли південних стейтів. Для їх рятунку треба південні стейти поставити в спеціальне положення. Заходи цих південних стейтів у сенаті розбилися об солідний спротив північних стейтів. Тепер ця боротьба перенесеться до палати послів і там певно наробить багато клопоту.

Здавалось би, що закон про мінімальну зарплату й максимальну довжину праці дуже простий. А тут його ухвалення є дуже складне. Треба брати під увагу преріжні суперечні з собою інтереси різних груп, округ, ба навіть місцевостей. Всі ці інтереси схрещуються в конгресі, де мають ухвалити цей закон, і в Білм Домі, де мають підписати його, заки він стане обов'язувати. Всі заінтересовані „партії“ бачо чують за своїми інтересами й уживають усіх засобів, щоб свої інтереси боронити. Кого ця боротьба захопить у сні, той може бути певний, що його інтерес не буде взятий під увагу.

В. Будзинівський.

ОТАМАН КРУТИФІСТ

(Оповідання з історії Запорозжя).

(3)

— Може за те, що я не відбив Марти? То не моя була вина. То вина ваших козаків. Тоді, коли татарські опришки напали на ваш хутір і забрали кухарку Марту, мене не було там. Утікаючи, опришки розділилися на дві ватаги. Коли я надбів змоїми хлопцями, ваші козаки справили мене за одною ватагою, самі пустилися здоганяти другу. Я ватагу спіймав і відобраз уся добичу. Марти там не було. Ватага, котру здоганяли ваші козаки, втекла разом з кухаркою Мартою. Меду вже вам не зварить. Як би то я був здоганяв ту другу ватагу, то був би Марту відбив. Вона ще й тепер варить би вам мід.

— Не чванися Косматий!

— Ой, пане отамане! Де мені чванитися, коли мені пропала Ксеня.

— А яка була та твоя Ксеня?

— Така, якою у вас, пане отамане, Марина була.

— Дурень! Купуючи далеко до зайця. А деж та твоя Ксеня?

— На однім коні з Мартою до Криму поїхала.

— І у тебе, Косматий, який у Метелиці. Тільки у нього медом, а у тебе поганим зідлам яким помащений... Ну, поїхали, то поїхали. І ти, Кухарку Марту, мене не було там. Біса, а ні, то на Шамбашу будиш висіти.

— Поїду, пане отамане. Поїду, коли мене від себе гоните. — Або що? Ти до мене прийшов? Яку ще байку вигадав? Кажі!

— Я прийшов до вас записатися до вашого куріня.

— Отаман сплюнув і сказав згрідоно:

— Ви, пане Косматий, вже на моїх ногах танцюєте. Може бути, ваша мосць призабула, що тепер пластуницький курінь старший від плащівської. Моє товариство чистіське православне християнство. У мене й шевця і кравець не з жидів. Відколи я батькую, ні один не відійшов, ні один не оженився. Де ваша мосць бачила, щоби в однім куріні було п'ятсот добродішних козаків?

— У пана Крутифоста! — відповів Косматий.

— Он що! А в яким куріні

ГОЛОС ПОСЛА ТЕРШАКІВЦЯ В АНКЕТІ „ДІЛА“

Редакція „Діла“ проголосила анкету, в котрій шукає відповіді на такі питання:

- 1) Який Ваш погляд на саму засаду щодо зміни національно-політичної тактики, яка прийшла два роки тому?
- 2) Який Ваш погляд на дотеперішні наслідки цієї зміни та всю ситуацію, яка існує у польсько-українських відносинах?
- 3) Який Ваш погляд на наслідки т. зв. нормалізації у внутрішніх українських справах?
- 4) Який Ваш погляд на хід української політики за минулі два роки?
- 5) Як, на Ваш погляд, розвинулися далі політичні події і які завдання стоять перед українським національно-політичним табором?

Посол Гринь Тершаковець, заступник голови УНДО, відповів:

У відповіді на 5 питань Хвальної Редакції у справі зміни від двох літ нашої політичної тактики в Польщі, наслідків поведінки проводу УНДО й Української Парламентарної Репрезентації та завдань національно-політичного табору на будуче, осмілююсь висловити такі свої скромні уваги:

Прийнята зміна тактики.

З огляду на події у Великій Україні та в Європі і на внутрішні зміни в Польщі, які виявилися у перестрою держави на сторону тотальності (нова польська конституція і виборча ординація), як також з огляду на те, що наша опозиційна політика в рр. 1928-1935 не принесла сподіваних нами успіхів, вкінці з огляду на бажання дістати політичного партнера для вищих цілей — український політичний провід мусів започаткувати ту нову політичну тактику.

Злі висліди нової тактики.

Наслідки цієї нової політичної тактики проводу УНДО (т. зв. політики нормалізації) є відомі. Ми не тільки не досягли майже нічого з 18 поступатів, що їх висунув наш політичний провід, та з яких деякі не вимагали навіть окре-

мого законодавчого рішення, але й не дістали ми навіть тих речей, які нам належалися на підставі конституції та про які раніше згадував і сам уряд. Це — на горі. А на долах, у воевідствах і повітах, панує такий самий хаос політичних напрямків, як колись: мало не кожний староста робить, власну політику. Коли навіть варшавський уряд дасть якусь конкретну обітницю проводу У. П. Р., то підчинені йому органи роблять звичайно величезні труднощі і всякими способами справу перевертають. Робить це таке враження на стороннього глядача, немов би органи влади ролями поділились. Одночасно польська суспільність почала робити крик у пресі, на зборах, у меморіалах, що, мовляв, „українці отримують великі благодаті“, що через це „загрожують існуванню поляків“ на наших землях. Цей крик зривав своє у двох напрямках: урядові чинники, відповідаючи на найслучайніші наші вимоги, почали вживати аргументу, що „мусять рахуватися з голосами польської суспільності“, а знову п. мін. Понятовський пішов активно по лінії тих голосів і перевів земельний закон, якого не було за час гострої опозиційної тактики попередньої У. П. Р. Виходить, що у практиці зміна нашої тактики була непотрібна, бо не дала позитивних політичних наслідків.

Самоуправа й польське громадянство.

Не змінилися у нічому відносно й в самоуправній діяльності. Там, де поляки мають якунебудь фактичну чи формальну більшість у самоуправних установах, там вони не допускають навіть до ухвали про введення двомовних написів на орієнтаційних таблицях, не кажучи про мову урядування, — а де вже, під натиском українців, що творять безоглядну більшість у даній громаді чи волості, така ухвала перейде, — там її не допускає реалізувати адміністраційна влада. Те саме явище — з думкою й на полі господарської співпраці. З комунальних повітових фондів неможливо добути найменших сум на українські цілі, а за кожним разом приходиться вести за собою: маємо безліч конкретних прикладів, коли дана ухвала громади не може бути виконана, хоч аналогічний (звичайно багато вищий) видаток на польські цілі знаходиться негайно затвердження і виплату. Коли навіть знайдеться в повітовій адміністрації людина, яка хоче піти українцям у дечому на руку, кермуючись почуттями об'єктивізму і справедливості, то відразу стічає з польського громадянського боку такі труднощі, протести, демонстрації, ба навіть погро-

Наслідки виборчого компромісу.

Так само показався без позитивного практичного вислідів виборчий компроміс, який чейже не мав на увазі лише самого числа українських кандидатів, але й інші, кращі, можливості співпраці з польськими послами з того самого терену та інші умовини праці у парламентарних установах. Тимчасом польські послы, вибрані зі спільної лісти й українськими голосами (бож величезна більшість польського громадянства вибори бойкотувала, особливо громадянство ендецьке, що найбільшу силу має в Галичині), замість співпрацювати з українцями почала ображувати їх в інтимних національних почуваннях, викрикуючи з лавок, що „нема українців, є тільки

руси“, та у відповіді на всі розумні аргументи повторювали непримирне ендецьке гасло „польська земля для поляків“, забуваючи, що та земля (на основі самих польських історичних даних) перейшла в польські руки від українських бояр та що потім, у пізніших століттях, працював на ній і зрештував її своїм потом і кров'ю український селянин. Польські послы з Галичини зправила голосують проти всіх українських внесків і поправок та в першій мірі припиняються до того, що атмосфера праці у соїмі і сенаті для українських членів УПР не є ані трохи ліпша, як була колись. Такі випадки, як з законом про Фонд Національної Культури, коли виразно і безобиняків викреслено українців з права користати з державного фонду, що охоплює всю територію держави і на який складаються гроші всіх громадян, такий випадок страшенно характеристичний на реальні можливості, добути українцями на підставі виборчого порозуміння.

Надмірна віра в проводу.

Свого часу наддніпрянські діачі вірили у гасла соціальної революції, як у спасення українського народу. Був такий час, коли галицький політичний провід вірив у гасла самовизначення народів, реалізовані під крилами антантських держав. У період „нормалізації“ наш політичний провід почав теж вірити. Та віра, яка мала дуже хиткі підстави, підняла проти нас у нашому народі всіх противників партії УНДО, які почали воювати демагогічними аргументами та називати нас просто зрадниками національних інтересів, з другого боку відомо відбилася на низах, демобілізуючи нашу активність та сіючи апатію і інерцію. Народні низи перестали бути політично активні, перестали взагалі цікавитися політикою, завіривши проводу, який у свою чергу вірив, що новою тактикою здобуде те, чого раніш не можна було здобути. Заломання цієї віри мусить теж відбитися на настроях відомо та посіяти пригноблення і рости.

Невдача політичної тактики прийшла через те, що наш політичний провід саме забавляв на свою віру, задовольняючись першими обітницями. У своїй парламентарній тактиці наш провід був уступливий і нерішучий, не користаючи зовсім з добрих нагод виявити своє становище (бюджет). Складано забагато

заяв та роблено забагато конференцій, які не дали нічого, крім демобілізації нашому боці та мобілізації по стороні „польської“. Найпоганіше відбилася два моменти: брак критичного погляду на власні помилки у президії УПР та брак контрольного і вирішного чинника через сполуку обох функцій — проводу УНДО і УПР — і через відсутність надрадного українського чинника.

Міжпартійна рада та подія функцій УНДО і УПР.

Сьогодні витворилася дуже важка і складна ситуація. Маємо до діла з ясною тенденцією звести українство з політичної площини на ступінь етнічної групи без власних ширших аспірацій. Маємо такі спроби, як з нашою шляхетю або з Лемківщиною та Гуцульщиною. Одночасно міжнародні події розвиваються так, що шораз виразніше йде до нової війни. Тому перед нами своїм життям кончеючі консолідації. Мусимо створити Міжпартійну Раду, як у 1920 році, одночасно мусимо перти до Національного Конгресу. Внутрі нашої партії треба йти відділити провід УНДО від проводу ЖПР, причому у проводі партії не повинні стояти члени УПР. Так само не повинні вони належати до Центрального Комітету. В усякому разі, Центральний Комітет, який має давати політичні директиви, повинен складатися бодай на 3/4 з членів УПР. Міжпартійна Рада повинна надавати напрямні національній політиці, лагодити спори й координувати працю на всіх ділянках національного життя, полишаючи кожній партії волю вести в рамках своєї програми чесну ідеологічну ривалізацію.

Своєчасна реорганізація.

Я був і є за нормалізацію національних відносин, але тільки на засаді „рівний з рівним“. Хочемо, щоб нас усі трактували як політичний підмет, а не предмет. Обіцянки сьогодні дуже легко давати, але важко виконувати. Треба готуватися до важких часів, серед яких не вільно нам загинути!

Невдача політичної тактики прийшла через те, що наш політичний провід саме забавляв на свою віру, задовольняючись першими обітницями. У своїй парламентарній тактиці наш провід був уступливий і нерішучий, не користаючи зовсім з добрих нагод виявити своє становище (бюджет). Складано забагато

КОМЕДІЯ НЕВМІШУВАННЯ

Рік минув від початку громадянської війни в Іспанії. Майже рік засідає в Лондоні „комітет невмішування“ до еспанських справ. На обох сторонах відбувається лицемірна гра. Уряди Італії, Німеччини, Португалії, Франції, Англії, СССР і ін. говорять про невмішування. Але на ділі: військо генерала Франка дістало й дістає зброю, інструкторів і цілі полки так званих добровольців з Німеччини й Італії, армія еспанського мадрідського уряду була поставлена на ноги з допомогою французьких, бельгійських, англійських і советських інструкторів і від цих держав приходить зброя. Цілий світ заінтересований в еспанській справі. Але найбільше держави, що сусідують з Іспанією. 21. квітня 1937 року почалася була, згідно з постановою лондонського комітету про невмішування, блокада еспанських берегів. Англійська та французька флота блокувала береги, на яких панує ген. Франко; флоти Італії та Німеччини блокували береги еспансько-республіканського уряду. Але ця блокада не припинила еспанської війни. Через Португалію, що не була з моря заблокована, ішла зброя для армії ген. Франка з Німеччини й Італії. Впродовж цієї блокади вій-

сько „бльокована“ генерала Франка розбило баскську армію. Французький уряд побачив, що така „блокада“ підсилює в Іспанії фронт фашистів. 13. липня Франція скасувала міжнародно контролю своїх границь з Іспанією, тому, що Португалія не допускає такої самої контролю еспансько-португальських границь.

В статті, вміщеній в італійській пресі після упадку Більбао, італійський диктатор Мусоліні писав:

„Кріза буде остаточно вирішена в той день, коли після зломлення останнього спротиву басків головний отаман Франко зможе кинути цілу вагу своїх загартованих у боротьбі і запалених перемогою сил на фронт центру. Пояс навкруги Мадриду буде тоді так само розбитий, як і пояс навколо Більбао, що здався, неприступним... У цій великій боротьбі, яка поставила одну проти одної дві форми культури й світогляду, фашистська Італія не була нестримна: вона боролася і ця перемога буде такою, як перемога“.

Не даймо себе ввести в оману голосними словами про „культуру“ та „світогляд“. Ці слова в міжнародній політиці часто закривають зовсім не ідеальні наміри їх авторів. Ми бачимо, я-

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

КЛОПІТ З ГОРОЖАНСЬКИМИ ПАПЕРАМИ.

Один з читачів „Свободи” пише до редакції:

„Пишу до Вас у важній справі. Чи Ви не порадили мені, що з тим можна зробити й де можна з тим віднести. У Сиракуз, Нью-Йорк, багато українців дістали ситизенські папери й вони подалися на аплікації за українців, а „кавнті клерк” пописав їх поляками. Вони протестували, але клерк не хоче простувати. Каже, що ви є поляки”.

На блянкеті, котрий виповняє той, що „бере перші папери”, себто заявляє охоту стати американським горожанином (на цій блянкеті написано APPLICATION FOR A CERTIFICATE OF ARRIVAL and PRELIMINARY FORM FOR A DECLARATION OF INTENTION), на стороні 3-тій є в рубриці 5-тій запит за „расу” і „національність”. На стороні 4-тій є пояснення, як треба розуміти ці слова і всякий, хто хоче на ці питання відповідати, повинен це прочитати, що уряд розуміє під словом „рейс”, а що він розуміє під словом „нешенеліті”.

З пояснення видно, що під словом „рейс” уряд розуміє „первісний рід або кров предків” або „мову, якою аплікант говорить”. Під словом „нешенеліті” уряд розуміє „національність” до держави, себто там треба подати, якої держави аплікант є горожанином.

КЛОПІТ З МОВОЮ.

Уряд пояснює на примірі, що людина, наприклад, може бути французької крові (походження) і говорити французькою мовою, але бути горожанином Великої Британії; така людина напише в рубриці „рейс” — „Френч”, а в рубриці „нешенеліті” — „Бритиш”.

Колиб спитали українця в Європі, якої він раси, він

правдоподібно відповів би, що він білої раси, бо під расою, на скільки справа йде про людину, у нас розуміється одна з тих великих порід, на котрі розпадається людство. Якби його спитали, якої він національності, то він певно відповів би, що української. Щоб дізнатися, котрої держави він є горожанином, чи підданним, українця в Європі треба би так і питати, котрої держави він є горожанином, чи підданним. Або: яку державну приналежність маєте?

Як бачимо, українська й англійська (чи там американська) мова вживають тих самих слів: „раса” („рейс”) та „національність” („нешенеліті”), але кожда з них що інше розуміє під кожним з тих двох слів. По англійськи „рейс” це те, що в нас звичайно називається „національністю”, а „нешенеліті” це в англійці і американців державна приналежність.

ПРИМІР ДЛЯ ПОЯСНЕННЯ.

Американський уряд подає в поясненнях слів, уживаних у своїй аплікації про горожанські папери, такий примір: „Наприклад, особа може бути французької крові або походження, але належати до Великої Британії. В такому випадку вона напише за свою „расу” французьку, а за „національність” британську.

Тимчасом, якби брати ці слова в розумінні української мови, ця особа мала би сказати, що вона є раси білої (або може європейської), а національності французької.

Як бачимо, між розумінням цих двох слів є противенство, яке не дається погодити.

ЯКИЙ ВИХІД?

Щож тепер робити українцеві, що вибирає горожанські папери?

Коли він побачить слово „раса” („рейс”), та „національність” („нешенеліті”), він

стоїть на роздоріжжі. Він може відповісти на ці питання, розуміючи ці слова так, як їх розуміють українці, а може відповісти на них, розуміючи їх так, як їх розуміють англійці, американці й американський уряд.

Котрий спосіб поступовання є розумніший? Багато українців скаже, що українці повинні відповідати на ці питання, розуміючи два згадані слова так, як їх звичайно розуміють українці. Цеж українцеві відповідає, то як можна від нього ждати, щоб він розумів під словом щось інше, ніж він розуміє?

Однак, чи не має це якогось значення, що такий українцеві у даному випадку вживає не української, але англійської мови, а в цій мові ті самі слова мають інше значення, ніж вони самі мають в українській? Ажте, виповняючи прохання про горожанські папери, кандидат пише до американського уряду. Чи слушно буде з боку такої апліканта домагатися від американського уряду, щоб він знав, яке значення мають ці слова в різних мовах, чи може слушніше буде з боку американського уряду, щоб усі кандидати, яких мов вони не вживали би, знали, які значення мають ці слова в англійській мові?

Щоб тим легше відповісти на це питання про слушність, обернімо ситуацію. Припустім, що в українській державі американцеві просить український уряд надати йому українське горожанство. Український уряд подає американцеві до виповнення блянкет, на котрому є запити про „расу” й „національність”. Чи мав би слушність такий американцеві відповідати на цьому українському блянкеті на ці два українські слова, розуміючи під ними не те, що під ними розуміється в українській мові, але те, що під ними розуміється в англійській мові?

Я зовсім свідомо не відповідаю на поставлені тут питання, бо думаю, що я дав досить даних на те, щоб усякий відповів на них самий.

ЩЕ ОДИН КЛОПІТ З МОВОЮ.

Заки аплікант приступить до виповнення цієї аплікації, він повинен зрозуміти ще одну ріжницю між українською й англійською мовою, котра теж його може баламутити.

Коли українця питати про його державну приналежність чи підданство, він відповідає, наприклад, як англіець або американець. Коли спитати англійця, що він по державній приналежності, а він має польське горожанство, він каже без вагання, що він є „Повліш”, себто, що він поляк. Як він з Росії, він каже, що він „Рошен”, себто, що він росіянин. Через це може повстати двозначність, бо „Повліш” може означити людину польської національності й людину польської державності, а „Рошен” може значити „московської національності” й „приналежний до Росії”. Через те, якби на аплікації про горожанські папери написати „Френч” по слові „рейс”, то це буде значити, що людина французької національності; а як написати „Френч” по слові „нешенеліті”, то це буде значити, що вона має французьке горожанство.

У цей спосіб національність, державність мішають англійці, американці й французи, в котрих державність і національність здавна кріпко з собою звязані. В багатьох європейських народів, у котрих приналежність до держави й приналежність до національності нераз розходяться, ці два поняття виразно відділяють у мові й на приналежність державну часто вживається іншого слова, як на приналежність національну. Колиб, на-

УВАГА!

НЬО ЙОРК І ОКОЛИЦЯ!

УВАГА!

О. К. Р. 5, С. Г. Д. У НЬО ЙОРКУ

влаштує

„ВЕЛИКИЙ ПІКНІК” FESTIVAL

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 8-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 РОКУ

у Belvedere Park, North Beach,

94-th Street, Jackson Heights, L. L. N. Y.

ПАРК ОТВОРИНИ ВІД ГОДИНИ 10-ТОї РАНО.

ВСТУП 40 ц.

На цей ПІКНІК запрошуємо всіх українців, як молодіж так і старших з Нью-Йорку, Брукліна, Асторії, Нью-Джерсі і околиці прийти на цей величавий пікнік, щоб відпочити свіжим повітрям та забавитися спільно, як одна українська родина. Українська оркестра буде пригравати молодим до танцю, а старшим до охоти. Також буде смачна перекуска та всякі солодкі напівки. Приходьте та беріть зі собою молоді та всіх знайомих, а також будуть і всілякі несподіванки. Приходьте, а не пожалуйте, за що ручить 80-1 Старшина 5-го О. К. Р.

приклад, українця з тої частини України, що під польською окупацією, спитати за державну приналежність, він ніколи не скаже, що він „поляк”, але скаже, що він приналежний до Польщі, чи польської держави. Таксамо, якби спитати українця з Буковини, що він по державності, то він скаже, що він румунський горожанин, але не скаже, що він румун, бо „румун” у нього має лише значення людини румунської національності, а не, як в англійці і американці, 1) значення людини румунської національності та 2) значення людини, приналежної до румунської держави.

Отже, відповідаючи на питання про державну приналежність, котра на блянкеті перших горожанських паперів називається „нешенеліті”, треба пам’ятати, що „Повліш” у цьому місці значить не поляка по національності, але „приналежний до польської держави”, подібно, як „Рошен” тут не значить „московського по національності”, але „приналежний до Росії”, як „Руменієн” значить тут не „румун” (по національності й мові), але „приналежний до Румунії”.

Зрештою пам’ятати теж треба, що в цьому місці державну приналежність подається не на те, щоб себе до неї причислити, але на те, щоб її зрети, від неї відпекатися.

ЗА НАЗВУ УКРАЇНЦЯ.

Через те, коли наш дописувач каже, що його записано поляком, та питається, що йому з тим робити, то він не подав досить фактів на відповідь.

Не сказано саме, де його записано за поляка. Коли його записано, що він є польської

ПОЗІР! РОЧЕСТЕР, Н. Й. ПОЗІР!

ПАРОХІЯЛЬНИЙ ПІКНІК

ВІДБУДЕТЬСЯ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 8-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 РОКУ

НА ГУДМЕН

Запрошуємо всіх українців, а за добру забаву ручимо.

181

Комітет.

УВАГА! ЧЕСТЕР, ПА., І ОКОЛИЦЯ! УВАГА! ЗАХОДАМИ ЧЕСТЕРСЬКОЇ ГРОМАДИ

Перший Літній Пікнік

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 8-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 РОКУ

НА „МЕКС ФАРМ” У ВІЛІДЖ ГРН, ПА.

Початок точно в годині 1-шій пополудні.

На пікніку можна буде набити смачні перекуски і добрі напівки та весело забавитися. До танцю буде пригравати Радіо Оркестра п. Михайла Єдинака. Вразі непогоди Пікнік відбудеться на галі Українського Народного Дому при Четвертій і Ворд уліцях в Честер, Па.

За добру і веселу забаву ручить — Комітет

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЬО ЙОРК, Н. Й.

3 християн на визвольну боротьбу.

Дня 4-го липня 1937 відбувся у члена ОДВУ, Т. Порошича з Нью-Йорку, християн. В часі забави гості не забули за рідний край і зібрали між собою жертву в сумі \$7.50 на визвольну боротьбу. Присутній.

Передбачливий.

Кум Гаврило вже неждує. Тому сідає, пише заповіт, іде з ним до нотаря й каже:

— Будь ласка, переглянь, чи все в порядку, бо я не хочу, щоб якимось чином мати з тим пізніше непотрібний клопіт...

А де шестий?

Іваниха має шестеро дітей. — Сусідо Іванихо! — кличе сусід через пліт. — Ваших п’ять бахорів знов на мойй яблуні! —

— Ого! — каже Іваниха. — П’ять? А деж Петрусь подівся?

Несправедливість.

Хідником ідуть два добре підпиту панки. Один поглянув на небо й каже:

— Нема „справедливості” — Великий Віз — Малий Віз, — а чоловік пішки мусить вертатися додому.

УВАГА!

ВИПАНИ — НЬОАРК, Н. ДЖ.,

УВАГА!

ЗАХОДАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ У ВИПАНИ І 70-ГО ВІДДІЛУ ОДВУ З НЬОАРКУ, Н. ДЖ.

— влаштується —

ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК

НА ПЛОЩІ УКРАЇНСЬКОЇ ГР.-КАТ. ЦЕРКВИ КОЛО ГАЙВЕЙ Ч. 10, У ВИПАНИ, Н. ДЖ. (WHIPPANY, N. J.)

В НЕДІЛЮ, 8-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 Р.

ПОЧАТОК В ГОДИНІ 12-ї В ПОЛУДНЕ. ВСТУП ЛИШЕ 35 центів.

В РАЗІ ДОЩУ, ЗАБАВА ВІДБУДЕТЬСЯ В САЛІ.

Пробимо українців Випані, Ньюарку, Елизабету, Джерзі Сіті, Пасейку, Сингелу, Грейт Медовз і всієї околиці, щоб прийшли на цей пікнік і провели весело час, і допомогли народньому ділу.

Іхати туди треба дорогою ч. 10 (Route 10), а там у Випані, по лівій стороні побачите прапори біля української церкви.

Комітет.

ОКРУЖНА УПРАВА ОДВУ В НЬО ЙОРКУ

Повідомляє Українців міста Нью-Йорку й близької околиці, що її заходами буде

— влаштує —

„СВЯТО ГЕРОЇВ” В НЕДІЛЮ, ДНЯ 3-ГО ЖОВТНЯ (OCTOBER) 1937

В САЛІ STUYVESANT HIGH SCHOOL, 15-та вулиця, між 1-ю й 2-гою Евено, в Нью-Йорку.

Дуже просимо всі українські товариства ласкаво здержатися від всяких імпрез на цей день, щоб ми могли гідно та численно вшанувати пам’ять Героїв України.

Окружна Управа ОДВУ — Нью-Йорк.

УВАГА!

ГАРТФОРД, КОНН., І ОКОЛИЦЯ!

УВАГА!

УКРАЇНСЬКА КАТ. ЦЕРКВА СВ. МИХАІЛА В ГАРТФОРД, КОНН., влаштує

ОСТАННІЙ ПІКНІК

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 8-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1937 РОКУ

в LIGHT HOUSE GROVE PARK, STA. 24, GLASTONBURY, CONN.

Початок в годині 1:30 пополудні.

Вступ 25 центів.

Уряд просить всіх українців взяти участь в тім ПІКНІКУ, та ще раз в горічі дні налюбуватися тінями дерев розкішного парку. Всім учасникам згорі складаємо щире подяку.

181

Комітет.

